

Patron Szkoły ks. kard. Stefan Wyszyński

„Całe nasze życie tyle jest warte, ile jest w nim miłości.”

Liceum Ogólnokształcące
im. ks. kard. Stefana
Wyszyńskiego w Staszowie

Dzieciństwo

► Narodziny i rodzice:

Stefan Wyszyński urodził się 3 sierpnia 1901 roku o godzinie 3:00 w miejscowości Zuzela nad Bugiem, położonej na pograniczu Mazowsza i Podlasia, w regionie historycznie należącym do ziemi nurskiej. Był drugim dzieckiem w wielodzietnej rodzinie. Jego ojciec, Stanisław Wyszyński, pełnił funkcję organisty w miejscowym kościele, co oznaczało stałe zaangażowanie w życie religijne parafii. Matka, Julianna z domu Karp, zajmowała się wychowaniem dzieci i prowadzeniem domu. Tego samego dnia, zgodnie z tradycją katolicką, został ochrzczony w parafii Przemienienia Pańskiego w Zuzeli przez proboszcza ks. Antoniego Lipowskiego.

► Uczeń Stefan Wyszyński

Jego szkolny kolega z ławki w Zuzeli Franciszek Jastrzębski tak go wspomina:

„Stefan nie był od razu taki święty! Lubił dziewczęta ciągnąć za włosy. A jeśli nie chcieliśmy, aby była klasówka, wylewaliśmy atrament z kałamarzy albo zapychaliśmy go bibułą.”

Na naukę nie lubił poświęcać zbyt wiele czasu, a zwłaszcza na matematykę, której - jak sam przyznawał - najbardziej nie lubił. Wolał się bawić w domu z siostrami

Rodzina: Julianna Karp i Stanisław Wyszyński z dziećmi (poniżej od lewej): Stanisława, Janina, Stefan (przyszły prymas) i Anastazja (Zuzela, 1906)

Młodość i śmierć ukochanej matki

- ▶ W 1910 rodzina przeniosiła się do Andrzejewa, gdzie uczęszczał do trzeciej klasy szkoły podstawowej z rosyjskim językiem nauczania. Wtedy też, gdy Stefan miał 9 lat, zmarła jego matka Julianna. Wydarzenie to było jednym z najważniejszych momentów jego dzieciństwa i miało istotny wpływ na jego dalsze życie. Przed śmiercią matka wypowiedziała słowa, które zostały przez niego zapamiętane i później interpretowane jako wskazanie drogi życiowej związanej z kapłaństwem. Umierająca matka w 1910 roku powiedziała mu:

„Stefan - ubieraj się... Ubieraj się, ale nie tak się ubieraj, inaczej się ubieraj.”

- ▶ Po jej śmierci wychowanie dzieci spoczęło na ojcu, co wpłynęło na zmianę sytuacji rodzinnej. Utrata matki w młodym wieku przyczyniła się do pogłębienia refleksji religijnej i poczucia odpowiedzialności.
- ▶ W maju 1911 roku przystąpił do pierwszej komunii świętej w kościele św. Bartłomieja w Andrzejewie. W 1913 roku przyjął sakrament bierzmowania z rąk biskupa Antoniego Juliana Nowowiejskiego.

Edukacja w okresie I wojny światowej i seminarium duchowne

- ▶ W latach 1912-1915 uczęszczał do gimnazjum im. Wojciecha Górskiego w Warszawie. Wybuch I wojny światowej znacząco wpłynął na jego edukację, powodując konieczność zmiany miejsca nauki. W latach 1915-1917 kontynuował edukację w Prywatnej Siedmioklasowej Szkole Handlowej Męskiej w Łomży. Okres wojny wiązał się z trudnościami materialnymi i organizacyjnymi, jednak mimo tych warunków kontynuował naukę.
- ▶ W latach 1917-1920 był uczniem Niższego Seminarium Duchownego we Włocławku, gdzie rozpoczął systematyczną formację religijną. Następnie w latach 1920-1924 studiował w Wyższym Seminarium Duchownym. Program nauczania obejmował filozofię, teologię oraz przygotowanie duszpasterskie. W trakcie studiów przyjął kolejne stopnie święceń: subdiakoniat 15 marca 1924 roku oraz diakonat 5 kwietnia 1924 roku. Okres ten był kluczowy dla jego rozwoju duchowego i intelektualnego.

Święcenia kapłańskie i początki posługi - Prezbiter (1924-1946)

- ▶ Święcenia kapłańskie przyjął 3 sierpnia 1924 roku w kaplicy Matki Bożej w katedrze włocławskiej z rąk biskupa Wojciecha Owczarka. Termin święceń został wcześniej przesunięty z powodu choroby płuc, co świadczy o problemach zdrowotnych w tym okresie. Mszę prymicyjną odprawił 5 sierpnia 1924 roku na Jasnej Górze. Po święceniach rozpoczął pracę jako wikariusz w parafii katedralnej we Włocławku oraz podjął działalność redakcyjną w dzienniku „Słowo Kujawskie”.

- ▶ **Studia wyższe i doktorat**

W latach 1925-1929 studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim na dwóch kierunkach: prawa kanonicznego oraz prawa i nauk społeczno-ekonomicznych. Studia zakończył uzyskaniem stopnia doktora prawa kanonicznego. Tematyka jego pracy dotyczyła relacji między rodziną, Kościołem i państwem w kontekście wychowania i edukacji. W czasie studiów angażował się w działalność społeczną, m.in. w organizacjach studenckich oraz publikował artykuły.

Po ukończeniu studiów został wykładowcą w Wyższym Seminarium Duchownym we Włocławku, gdzie prowadził zajęcia z prawa kanonicznego, socjologii oraz katolickiej nauki społecznej. Od 1932 roku pełnił funkcję redaktora naczelnego miesięcznika „Ateneum Kapłańskie”, który stał się jednym z najważniejszych czasopism dla duchowieństwa w Polsce. W latach 30. opublikował ponad 100 prac naukowych i publicystycznych, głównie dotyczących problemów społecznych, takich jak bezrobocie, kryzys gospodarczy oraz kwestie sprawiedliwości społecznej.

Działalność społeczna i organizacyjna w okresie międzywojennym

- ▶ W okresie międzywojennym prowadził szeroką działalność społeczną. Organizował inicjatywy edukacyjne dla robotników, działał w chrześcijańskich związkach zawodowych oraz angażował się w rozwój Akcji Katolickiej. Pełnił funkcje w kurii biskupiej, m.in. promotora sprawiedliwości oraz obrońcy węzła małżeńskiego. W 1938 roku został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi za działalność społeczną. Był również członkiem Rady Społecznej przy prymasie Polski.

II Wojna Światowa

- ▶ Po wybuchu II wojny światowej z polecenia bp. Michała Kozala, późniejszego błogosławionego, ukrywał się w niebezpieczeństwie aresztowania przez Gestapo w różnych miejscowościach. W 1941 w czasie pobytu w Zakopanem został na krótko aresztowany. Następnie został kapłanem niewidomych w Kozłówce i Żułowie. W czerwcu 1942 udał się do Lasek, zostając kapłanem Zakładu dla Niewidomych, którym był do 1945.
- ▶ W 1943 objął kierownictwo duchowe grupy młodzieży żeńskiej nazywanej „Ósemką” lub Instytutem Świeckim Pomocnic Maryi Jasnogórskiej Matki Kościoła.
- ▶ W okresie powstania warszawskiego pod pseudonimem „Radwan III” był kapłanem Armii Krajowej w grupie „Kampinos” i szpitalu powstańczym w Laskach. Otrzymał stopień porucznika duszpasterstwa Wojska Polskiego.

Okres powojenny i odbudowa struktur Kościoła Katolickiego

- ▶ Po zakończeniu wojny powrócił do Włocławka, gdzie zaangażował się w odbudowę zniszczonych struktur kościelnych. W 1945 roku został rektorem Wyższego Seminarium Duchownego, które wymagało reorganizacji po zniszczeniach wojennych. Oprócz działalności dydaktycznej pełnił funkcje duszpasterskie jako proboszcz i wikariusz w kilku parafiach. 15 sierpnia 1945 roku został mianowany kanonikiem kapituły katedralnej we Włocławku.

Biskup lubelski (1946-1948)

4 marca 1946 został konsekrowany przez papieża Piusa XII biskupem diecezjalnym diecezji lubelskiej. Święcenia biskupie otrzymał 12 maja z rąk kard. Augusta Hlonda, prymasa Polski na Jasnej Górze. W swoim herbie biskupim umieścił słowa „Soli Deo” (pol. *Samemu Bogu*).

Święcenia biskupie ks. Stefana Wyszyńskiego (Jasna Góra, 1946)

Biskup lubelski (1946-1948)

- ▶ **Działalność biskupia Stefan Wyszyński w Lublinie (1946-1948)**
- ▶
  - W 1946 roku został mianowany biskupem diecezji lubelskiej.
  - Dbał o rozwój życia religijnego i wspierał odbudowę Kościoła po II wojnie światowej.
  - Angażował się w pomoc mieszkańcom zniszczonego wojną regionu.
  - Wspierał działalność edukacyjną i katolickie środowiska naukowe.
  - Był blisko ludzi – odwiedzał parafie i interesował się problemami wiernych.
  - Jego działalność w Lublinie przygotowała go do późniejszej roli Prymasa Polski.
- ▶ **Co ważne:** Funkcję biskupa lubelskiego pełnił krótko, bo już w 1948 roku został arcybiskupem Gniezna i Warszawy.

Prymas Polski (1948-1981)

- ▶ U schyłku życia prymas Polski August Hlond, podyktował osobistemu sekretarzowi ks. Antoniemu Baraniakowi, w której prosi listem papieża Piusa XII o mianowanie swoim następcą biskupa lubelskiego Stefana Wyszyńskiego. 12 listopada 1948 papież Pius XII na konsystorzu w Rzymie mianował Wyszyńskiego arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim i warszawskim, a tym samym prymasem Polski.
- ▶ Ingres w Gnieźnie odbył się 2 lutego 1949. W drodze, jadącego samochodem prymasa, spotkały szykany ze strony milicji, która wielokrotnie go zatrzymywała oraz legitymowała i kontrolowała. Natomiast ingres w Warszawie miał miejsce 6 lutego 1949. W okolicznościowej mowie, którą wówczas wygłosił, powiedział m.in.:

„Od dziś zaczyna się moja droga przez Warszawę. Znam ją dobrze, jestem z nią związany tak blisko, może najbardziej była mi bliska, gdy broczyła krwią w powstaniu, gdy patrzyłem z Izabelina na dymy ofiarnego wielkiego ołtarza całopalenia. Dzisiaj muszę pokochać Warszawę i oddać jej swoje siły i życie. O wiele to łatwiej dziś niż kiedykolwiek. Oby Bóg - Miłość nadał tej pasterskiej miłości swoje Ojcowskie oblicze.”

Prymas Wyszyński mianowany kardynałem

- ▶ 29 listopada 1952 podano wiadomość o wyniesieniu przez papieża Piusa XII prymasa Polski do godności kardynała, a 12 stycznia 1953 na tajnym konsystorzu w Rzymie został nominowany kardynałem oraz członkiem kolegium kardynalskiego. Brał udział w czterech konklawe: w 1958, 1963 oraz w sierpniu i październiku 1978, które wybrało papieża Jana Pawła II. W 1958 oddano na niego kilka głosów, natomiast w 1963 był jedynym przedstawicielem Europy Wschodniej.

Porozumienie z władzami komunistycznymi (1950)

Ustępstwa Kościoła

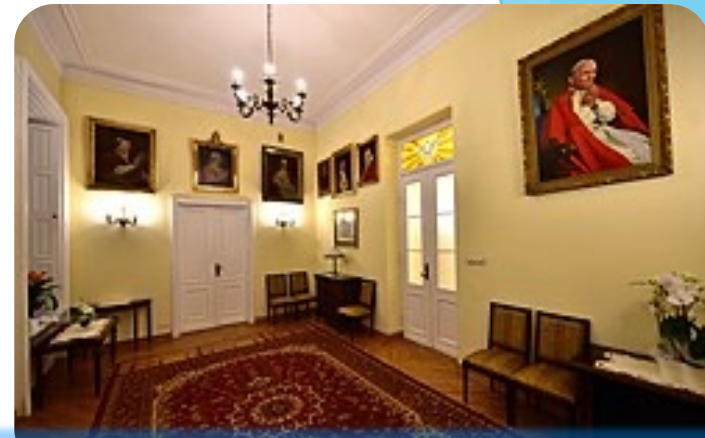
- Potępienie działalności podziemia zbrojnego
- Zobowiązanie do zwalczania „band podziemia”
- Uznanie granic na Ziemiach Odzyskanych
- Podjęcie współpracy z władzą komunistyczną

Korzyści dla Kościoła

- Gwarancja nauczania religii w szkołach
- Możliwość dalszego funkcjonowania Kościoła
- Utrzymanie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego
- Formalna podstawa do obrony praw Kościoła

Porozumienie zostało zainicjowane przez prymasa Stefana Wyszyńskiego i poprzedzone rozmowami prowadzonymi od 1949 roku w ramach Komisji Mieszanej. Zostało podpisane 14 kwietnia 1950 roku jako próba uregulowania relacji między Kościołem a państwem komunistycznym i zapewnienia Kościołowi możliwości dalszego działania w trudnych warunkach politycznych. Wyszyński traktował je jako rozwiązanie pragmatyczne, dające podstawy do obrony praw Kościoła, mimo świadomości, że może być ono w przyszłości łamane. Porozumienie spotkało się jednak z krytyką części hierarchii kościelnej, w tym papieża Piusa XII.

Internowanie 1953r.

Mały salon papieski w Domu Arcybiskupów Warszawskich, w którym 25 września 1953 Wyszyński został zatrzymany przez funkcjonariuszy UB

► Tło konfliktu

W pierwszej połowie lat 50. władze komunistyczne w Polsce dążyły do pełnej kontroli nad Kościołem katolickim. Narastające napięcia doprowadziły do otwartego konfliktu z Episkopatem.

W 1953 roku Kościół wyraził sprzeciw wobec działań władz w liście „Non possumus”, co stało się jednym z bezpośrednich powodów represji wobec prymasa.

► Aresztowanie

25 września 1953 roku Stefan Wyszyński został zatrzymany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w Domu Arcybiskupów Warszawskich. Zabrał ze sobą jedynie różaniec i brewiarz.

Mapa przedstawiająca miejsca internowania prymasa Stefana Wyszyńskiego

Okres internowania (1953-1956)

▶ Odosobnienie prymasa

Wyszyński był przetrzymywany przez trzy lata w klasztorach, w całkowitej izolacji od życia publicznego.

Przebywał kolejno w:

- ▶ Rywałdzie
- ▶ Stoczku Klasztornym
- ▶ Prudniku
- ▶ Komańczy
- ▶ **Znaczenie internowania**

Internowanie było jednym z najważniejszych elementów represji wobec Kościoła w PRL. Mimo izolacji Wyszyński pozostał symbolem oporu i niezależności Kościoła wobec władzy komunistycznej.

Cela Stefana Wyszyńskiego w kościele św. Józefa w Prudniku-Lesie

Klasztor nazaretanek w Komańczy - ostatnie z miejsc odosobnienia Stefana Wyszyńskiego

Zwolnienie prymasa z internowania

W październiku 1956 r., w atmosferze walki praworządność i rozliczania stalinizmu, uwolnienie kardynała stało się w szerokich kręgach społeczeństwa - często również niezwiązanych z Kościołem - czymś oczekiwanym i naturalnym. Pojawiające się wówczas określenie „towarzysz Prymas” dobrze oddaje język i nastroje charakterystyczne dla przemian politycznych tamtych dni. Podczas październikowego przesilenia politycznego, po rozmowach z wystannikami Gomułki - Zenonem Kliszką i Władysławem Bieńkowskim - prowadzonych w obecności przedstawiciela Episkopatu, ks. Zygmunta Choromańskiego, kardynał został zwolniony z internowania, a 28 października przewieziono go do Warszawy.

Uгода z władzami

8 grudnia 1956 r. dzięki kardynałowi Wyszyńskiemu zawarto tzw. *małe porozumienie* między Kościołem a władzami, które przywróciło m.in. naukę religii w szkołach i umożliwiło powrót biskupów do diecezji.

W jego wyniku stanowiska odzyskało 14 biskupów, a prymas przeprowadził zmiany personalne wśród duchowieństwa. W ramach kompromisu z władzami wezwał także wiernych do udziału w wyborach parlamentarnych 20 stycznia 1957 r. i sam wziął w nich udział.

Stała inwigilacja państwowa

Stefan Wyszyński przez ponad trzy dekady pozostawał pod stałą kontrolą aparatu państwowego. Inwigilacja trwała od 1946 roku aż do jego śmierci w 1981 roku. Początkowo prowadził ją Urząd Bezpieczeństwa, a później Służba Bezpieczeństwa. Sprawa operacyjna przeciwko niemu nosiła kryptonim „Prorok”. Był on uznawany za jedną z najważniejszych osób obserwowanych przez państwo. Każdy jego ruch był rejestrowany i analizowany. Władze traktowały go jako kluczową postać Kościoła w Polsce. Inwigilacja obejmowała zarówno życie publiczne, jak i prywatne. Mimo tego Wyszyński kontynuował swoją działalność.

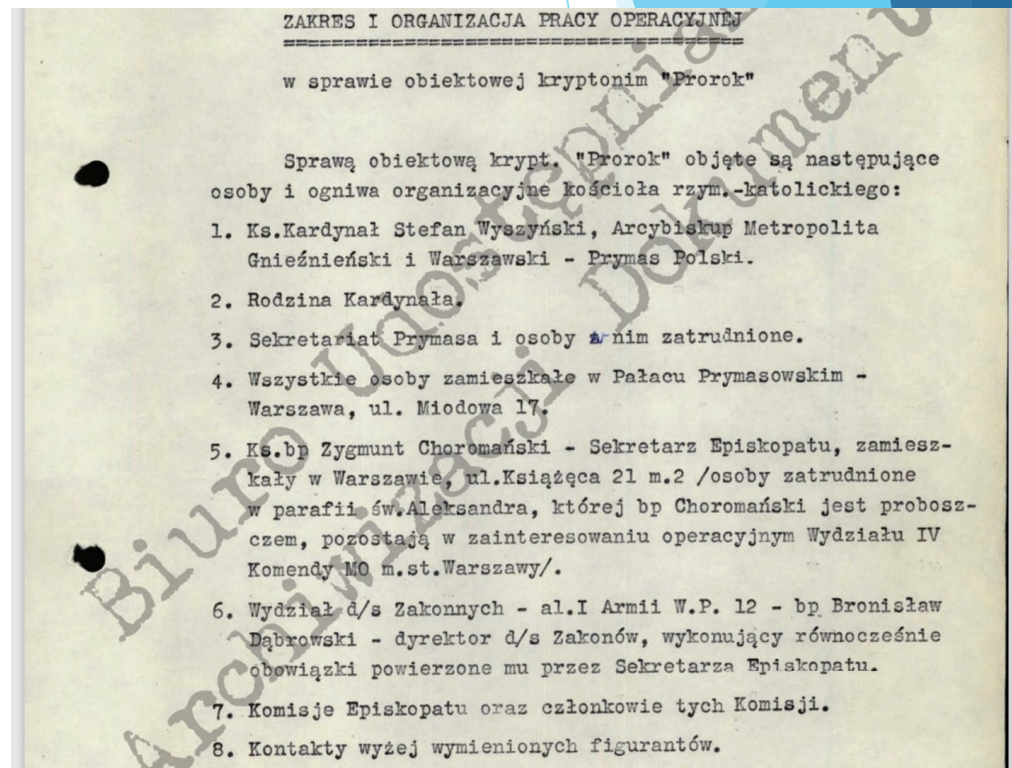

Foto: PAP/Archiwum

Metody inwigilacji i kontroli

Władze stosowały bardzo szeroki zestaw metod kontroli wobec prymasa. Wykorzystywano podsłuchy telefoniczne oraz pokojowe. Instalowano ukryte mikrofony w jego otoczeniu. Stosowano również obserwację fizyczną. Kluczową rolę odgrywała sieć tajnych współpracowników. Werbowano osoby z jego otoczenia, w tym kierowców i sekretarzy. Kontrolowano całą korespondencję wychodzącą i przychodzącą. Nagrywano jego homilie oraz przemówienia publiczne. Każdy materiał trafiał do analizy w MSW (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych). Akcje operacyjne miały swoje kryptonimy, np. „Trapez” czy „Arena”. Rezydencja prymasa była również inwigilowana i nazywana „Cyrkiem”. System ten miał charakter ciągły i zorganizowany.

Powstanie Jasnogórskich Ślubów Narodu

W 1956 roku, podczas internowania, Stefan Wyszyński napisał tekst Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego. Powstał on w klasztorze franciszkanów w Prudniku i klasztorze sióstr nazaretanek w Komańczy. Inspiracją była powieść Henryka Sienkiewicza „Potop”.

„Czytając „Potop” Sienkiewicza, uświadomiłem sobie właśnie w Prudniku, że trzeba pomyśleć o tej wielkiej dacie.[...] Gdy z kolei i mnie przewieziono tym samym niemal szlakiem, z Prudnika na południowy wschód, do czwartego miejsca mego odosobnienia, w góry, jechałem z myślą: musi powstać akt Ślubowań odnowionych!” - mówił Wyszyński w kazaniu rok po swoim uwolnieniu.

Tekst nawiązywał do historycznych ślubów króla Jana Kazimierza. Miał on charakter religijny i patriotyczny. Wyszyński traktował go jako duchowe odnowienie narodu. Był to także element przygotowań do obchodów milenijnych. Tekst powstał w warunkach izolacji. Mimo tego miał duże znaczenie społeczne. Stał się symbolem jedności religijnej Polaków. Pokazywał rolę Maryi w jego myśleniu. Był jednym z najważniejszych dokumentów tego okresu.

Odczytanie Ślubów na Jasnej Górze

Jasnogórskie Śluby Narodu zostały odczytane 26 sierpnia 1956 roku na Jasnej Górze.

W uroczystości uczestniczyło około miliona wiernych. Było to jedno z największych zgromadzeń religijnych w Polsce. Wyszyński nie mógł w nim uczestniczyć osobiście, ponieważ był internowany. Z tego powodu tekst został przekazany wcześniej w tajemnicy.

Odczytał go biskup Michał Klepacz. Wydarzenie miało ogromne znaczenie religijne i społeczne, stało się manifestacją wiary narodu. Władze państwowe poznały jednak - przed ich odczytaniem - treść Ślubów, gdyż biskupi przedstawili im je wcześniej do akceptacji.

Znaczenie Jasnej Góry w życiu Wyszyńskiego

Jasna Góra była jednym z najważniejszych miejsc w życiu Stefana Wyszyńskiego. Prymas wielokrotnie tam przybywał na uroczystości religijne, wygłaszał liczne homilie i kazania. Spotykał się z duchowieństwem oraz wiernymi. Miejsce to miało dla niego głębokie znaczenie duchowe oraz uważał je za centrum życia religijnego Polski. Jasna Góra była również symbolem narodowej tożsamości. Wyszyński łączył tam religię z historią narodu. Spotykał tam również bliskich sobie ludzi jak np. Karola Wojtyłę czy ojca Jerzego Tomzińskiego-ówczesnego przeora, późniejszego generała paulinów. Jasna Góra była dla niego źródłem siły.

Kult Matki Bożej w nauczaniu kardynała

Stefan Wyszyński był głęboko związany z kultem Matki Bożej Częstochowskiej, którą uważał za duchową opiekunkę Polski i symbol jedności narodu. W jego duchowości, mającej wyraźnie maryjny charakter, Maryja zajmowała centralne miejsce - często odwoływał się do niej w swoich wypowiedziach i podkreślał jej rolę w historii kraju, zwłaszcza w trudnych momentach. Kult ten wyniósł z rodzinnego domu i pozostał mu bliski przez całe życie, znajdując odzwierciedlenie zarówno w jego nauczaniu, jak i działalności, a szczególnym punktem odniesienia była dla niego Jasna Góra, gdzie łączył religię z patriotyzmem.

„Urodziłem się w domu rodzinnym pod obrazem Matki Bożej Częstochowskiej, i to w sobotę, żeby we wszystkich planach Bożych był ład i porządek.[...] Zawsze ufałem, że wspomocze mnie Maryja. Cześć moja dla Matki Najświętszej rozwijała się powoli.”- mówił.

Obchody Tysiąclecia Chrztu Polski

W latach 1957-1966 Stefan Wyszyński przygotował obchody Tysiąclecia Chrztu Polski - jedno z najważniejszych wydarzeń religijnych XX wieku w kraju. Ich istotnym elementem była dziewięcioletnia Wielka Nowenna, ukierunkowana na duchową odnowę narodu, oraz peregrynacja obrazu Matki Bożej. Mimo utrudnień ze strony władz PRL, które m.in. nie zgodziły się na przyjazd papieża Pawła VI, uroczystości zgromadziły miliony wiernych. Obchody miały ogromne znaczenie religijne i narodowe, wzmacniając tożsamość katolicką społeczeństwa i stanowiąc formę duchowego oporu wobec państwa.

Udział w Soborze Watykańskim II

Stefan Wyszyński aktywnie uczestniczył w Soborze Watykańskim II, biorąc udział we wszystkich jego sesjach. Należał do Sekretariatu do Spraw Nadzwyczajnych, a później także do Prezydium soboru. W trakcie obrad wygłaszał przemówienia i składał memoriały, reprezentując Kościół z Europy Wschodniej. Jego działalność miała znaczenie międzynarodowe - współtworzył decyzje soboru, angażował się w prace organizacyjne i należał do grona ważnych hierarchów tego wydarzenia, wywierając wpływ na Kościół powszechny.

Działalność duszpasterska i organizacyjna

Jako prymas Polski Stefan Wyszyński przewodniczył licznym uroczystościom koronacji cudownych wizerunków Matki Bożej, m.in. w 1962 r. w Okulicach i w 1963 r. w Nowym Sączu. Z jego inicjatywy oraz na wniosek Episkopatu Polski papież Paweł VI ogłosił 21 listopada 1964 r. Matkę Bożą- Matką Kościoła. Wspierał również budowę nowych kościołów i organizował synody diecezjalne oraz archidiecezjalne. Zachęcał wiernych do aktywnego udziału w życiu religijnym i społecznym oraz dbał o rozwój życia duchowego w całym kraju. W 1969 r. powołał Ruch Pomocników Matki Kościoła. Jego działania miały charakter systemowy i wzmacniały Kościół w okresie presji ze strony państwa, łącząc funkcje duszpasterskie z organizacyjnymi.

Stosunki z władzami PRL po 1956 r.

Stefan Wyszyński dążył do normalizacji relacji Kościoła z władzami komunistycznymi. W 1957 r. Episkopat Polski pod jego kierownictwem wezwał do udziału w wyborach parlamentarnych. W pewnym stopniu poparto wówczas politykę Władysława Gomułki. Było to jedno z nielicznych tak wyraźnych odniesień Kościoła do działań władz PRL. Prymas uważał, że Polska funkcjonuje w określonych realiach geopolitycznych. Jego zdaniem w takim systemie musi istnieć partia rządząca. W swoich „Pro memoria” stwierdzał: *„Uważam nawet, że w takiej sytuacji w jakiej znalazł się Naród trzeba unikać wszystkiego co mogłoby doprowadzić do krwawych porachunków wewnętrznych i do interwencji obcej. Wolę utrzymywać, że interwencja obcych sił - tanków sowieckich jest możliwa - choćbym miał się omylić, niż narazić się na to by choć jeden chłopiec polski zginął, podniecony pewnością, że Moskale nie naruszą granic Polski”*.

Dialog i działania Kościoła w PRL

W 1965 roku Wyszyński był jednym z inicjatorów orędzia biskupów polskich do biskupów niemieckich. Dokument ten miał duże znaczenie dla pojednania polsko-niemieckiego. Prymas wspierał również katolickich posłów z grup „Znak”, „PAX” i ChSS.

Konsultował z nimi ważne decyzje polityczne i społeczne. W 1972r. doprowadził do uznania przez Watykan granic zachodnich PRL. Był to ważny krok w relacjach międzynarodowych Kościoła. Władze komunistyczne często utrudniały jego działalność. Odmawiano mu wydania paszportu na wyjazdy zagraniczne. W 1976 r. premier Piotr Jaroszewicz złożył mu oficjalne życzenia urodzinowe. Był to gest ocieplenia relacji państwo-Kościół po protestach robotniczych. Wyszyński był także wielokrotnie kandydatem do Pokojowej Nagrody Nobla. Jego działalność miała szeroki wymiar międzynarodowy.

Postawa wobec kryzysów i „Solidarności”

Wyszyński wielokrotnie zabierał głos w momentach napięć społecznych. W 1970 roku obawiał się interwencji wojsk radzieckich i NRD w Polsce. Podkreślał konieczność unikania rozlewu krwi. W 1980 roku apelował o spokój i rozwagę w czasie strajków. Wygłosił homilię na Jasnej Górze, w której wzywał do stopniowego realizowania postulatów. Podkreślał znaczenie dialogu między władzą a społeczeństwem. W komunikatach Episkopatu wspierano prawo do zrzeszania się w związki zawodowe. Jednocześnie wzywano do zakończenia strajków i podjęcia negocjacji.

Postawa wobec kryzysów i „Solidarności”

Prymas ostrzegał przed nadmierną polityzacją „Solidarności”. Wskazywał na konieczność działania w duchu katolickiej nauki społecznej. Brał udział w pośredniczeniu rozmów między rządem a opozycją. Dążył do utrzymania pokoju społecznego w kraju. Zwracał uwagę, że we współpracy ze związkami nie powinni angażować się duchowni: *„Kładę nacisk na to żeby księża nie dali się wciągnąć w napięcia polityczne, które w dużym stopniu potęguje KOR”*. Prymas podkreślał, że Kościół nie powinien opowiadać się po jednej stronie konfliktu. Dlatego mimo zaproszeń nie wziął udziału w uroczystości poświęcenia pomnika Ofiar Grudnia 1970 r. Uważał, że nie może być jedynie *„prymasem stoczniovców”*.

Choroba nowotworowa i śmierć kardynała

- ▶ W połowie marca 1981 roku u Wyszyńskiego zdiagnozowano nowotwór. Mimo wysiłków medyków, choroba nie ustępowała. W dniu 16 maja 1981 prymas przyjął sakrament sakramentu namaszczenia chorych. Po tym obrzędzie zwrócił się do osób zgromadzonych przy jego łóżku, wspominając także o nieudanym zamachu na papieża Jana Pawła II, który wydarzył się 13 maja:

„Uważam, że powinienem dzielić dolę Ojca Świętego, który wprawdzie później, ale włączył się w moje cierpienia.”

28 maja 1981 r. o godzinie 4.40 zmarł Prymas Polski, kard. Stefan Wyszyński. „Przyczyną zgonu był rozsiały proces nowotworowy jamy brzusznej o wybitnej złośliwości i szybkim postępie” – napisano w komunikacie lekarskim. [IPN]

- ▶ 22 maja 1981 miał swoje ostatnie publiczne wystąpienie, inaugurując obrady Rady Głównej Episkopatu Polski. Zmarł 28 maja o godzinie 4:40. W oficjalnym komunikacie Rady Głównej Episkopatu Polski podano, że przyczyną zgonu był „zaawansowany proces nowotworowy jamy brzusznej o niezwykle złej charakterystyce oraz szybkim przebiegu”. Tego samego dnia zebrała się Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu i Episkopatu. Przedstawiciele rządowi przekazali kard. Franciszkowi Macharskiemu, zastępcy przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski, list kondolencyjny od władz państwowych. Na posiedzeniu Komisji Wspólnej podjęto uchwałę o ogłoszeniu narodowej żałoby od 28 do 31 maja. W dniu śmierci prymasa dotarła do Polski depesza z wyrazami współczucia od Papieża Jana Pawła II, który był w trakcie rehabilitacji po zamachu. Papież odprawił także mszę za duszę prymasa w swoim szpitalnym pokoju, a w Kościele Najświętszej Maryi Panny na Zatybrzu, który był tytularnym kościołem zmarłego, odbyła się msza żałobna pod przewodnictwem kard. Władysława Rubina. Wieczorem 28 maja ciało zmarłego zostało przeniesione z Domu Arcybiskupów Warszawskich przy ul. Miodowej do Kościoła Seminaryjnego Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Józefa Oblubieńca na Krakowskim Przedmieściu, gdzie następnie odprawiona została msza żałobna pod przewodnictwem kard. Macharskiego.

Pogrzeb prymasa

Pogrzeb prymasa, zwany królewskim, zgromadził w Warszawie tysiące wierzących i niewierzących. Uroczystości odbyły się 31 maja pod przewodnictwem kard. Agostina Casarolego. Rozpoczęły się liturgią żałobną w kościele seminaryjnym, po której ulicami miasta przeszedł kondukt z udziałem delegacji kościelnych, państwowych oraz tłumów wiernych. W ceremonii uczestniczyli liczni kardynałowie i przedstawiciele różnych Kościołów chrześcijańskich, a także delegacja władz PRL z Henrykiem Jabłońskim i przedstawiciele „Solidarności” z Lechem Wałęsą.

Na placu Zwycięstwa odprawiono mszę świętą, podczas której odczytano homilię Jana Pawła II. Następnie kondukt udał się do archikatedry św. Jana Chrzciciela. Tam odczytano testament prymasa, w którym podkreślał swoją służbę Kościołowi i obronę narodu przed ateizacją oraz apelował o wierność chrześcijańskim wartościom.

Trumnę złożono w kamiennym sarkofagu w podziemiach archikatedry, gdzie tysiące ludzi oddawały mu ostatni hołd. W 1986 roku sarkofag przeniesiono do specjalnej kaplicy poświęconej prymasowi, wyróżniającej się nowoczesnym wystrojem i przedstawiającej najważniejsze etapy jego życia.

Plac Zwycięstwa w Warszawie. Na pierwszym planie, na katafalku, trumna z ciałem prymasa Wyszyńskiego. W tle, na krzyżu, zawieszona stuła i obraz Matki Boskiej Częstochowskiej. 31 maja 1981 r. (fot. z zasobu IPN: IPNBU-3-16-35-308)

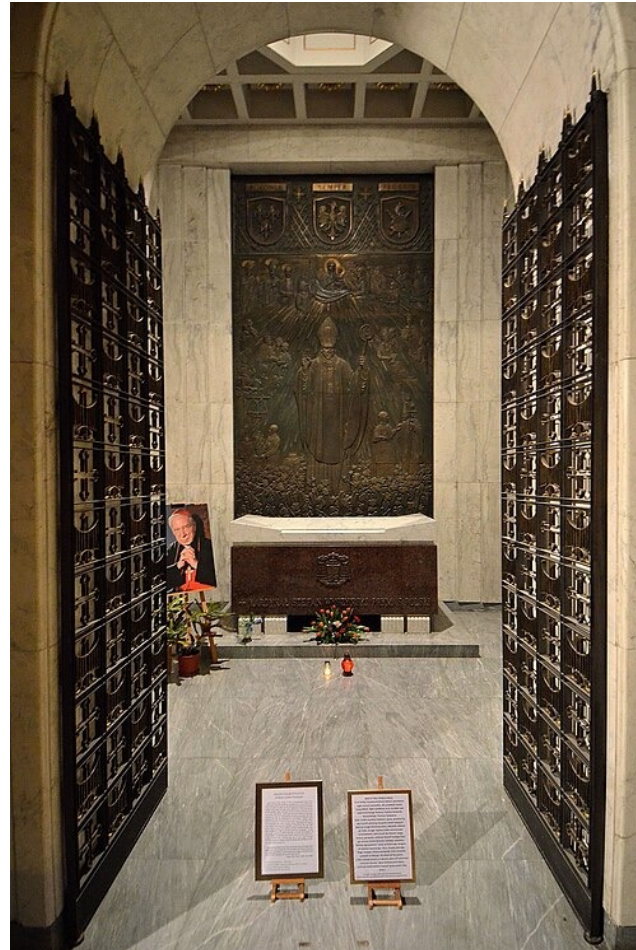
Delegacja NSZZ
„Solidarność” z Gniezna z
transparentami wchodzi w
kondukcje pogrzebowym
prymasa Wyszyńskiego na
ówczesny plac Zwycięstwa
w Warszawie. 31 maja
1981 r. Autor: Jerzy Lech
Szóstko. (fot. z zasobu
IPN: IPNBU-3-16-35-84)

Księża i biskupi w kondukcje pogrzebowym na ówczesnym placu Zwycięstwa. Drugi z prawej w górnej części zdjęcia kardynał Joseph Ratzinger. Zdjęcie operacyjne ze sprawy zabezpieczenia pogrzebu prymasa Wyszyńskiego, kryptonim „Kir-81”. 31 maja 1981 r. (fot. z zasobu IPN: IPNBU-11-5-21-88)

Kaplica-mauzoleum z sarkofagiem kardynała Stefana Wyszyńskiego w Bazylice Archikatedralnej św. Jana Chrzciciela w Warszawie

Związki prymasa z Janem Pawłem II

- ▶ W 1958 roku prymas Stefan Wyszyński poparł kandydaturę ks. Karola Wojtyły na biskupa pomocniczego Krakowa. Po wyborze Wojtyły na papieża w 1978 roku uczestniczył w inauguracji pontyfikatu Jana Pawła II. Podczas uroczystości papież okazał Wyszyńskiemu szczególny szacunek, obejmując go i całując w rękę. Następnego dnia Jan Paweł II publicznie podkreślił, że jego wybór na papieża nie byłby możliwy bez wiary, odwagi i działalności prymasa. W swojej autobiografii papież wspominał także słowa Wyszyńskiego z czasu konklawe: „Jeśli wybiorą, proszę nie odmawiać”, które pomogły mu przyjąć wybór. Po wyborze Jana Pawła II prymas aktywnie uczestniczył w rozmowach z władzami PRL dotyczących pierwszej pielgrzymki papieża do Polski. Dzięki tym działaniom doszło do wizyty Jana Pawła II w ojczyźnie w dniach 2-10 czerwca 1979 roku.

Papież Jan Paweł II i prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński. Watykan, 16.10.1978. Fot. PAP/A. Kossobudzki Orłowski

Jan Paweł II i kard. Stefan Wyszyński podczas pierwszej podróży apostolskiej Ojca św. do Polski w drodze na plac Zwycięstwa w Warszawie, 2 czerwca 1979

Stefan Wyszyński- obrona praw człowieka, narodu i Kościoła

Narodowe Archiwum Cyfrowe

„Ojciec jak lew bronił niezależności Kościoła w Polsce”
– wspominała Maria Okońska, bliska współpracowniczka
Prymasa

- ▶ Prymas był jedną z najważniejszych postaci Kościoła katolickiego w Polsce w XX wieku. Wyróżniał się silnym charakterem, głęboką wiarą oraz umiejętnością przewodzenia ludziom w trudnych czasach. Swoje działania opierał na przekonaniu, że powinien służyć zarówno Kościołowi, jak i społeczeństwu. Dzięki zdolności przewidywania oraz elastycznemu podejściu do polityki potrafił zdobyć szacunek wiernych, władz państwowych oraz najwyższych przedstawicieli Kościoła, w tym papieża. Prowadził liczne rozmowy i negocjacje z rządzącymi, starając się znaleźć rozwiązania chroniące prawa człowieka, narodu oraz Kościoła.

Dla Stolicy Apostolskiej Wyszyński był ważnym ekspertem w sprawach dotyczących Kościoła w Europie Środkowo-Wschodniej. Interesował się sytuacją katolików w państwach znajdujących się pod wpływem komunizmu, między innymi w Czechosłowacji i Niemieckiej Republice Demokratycznej. Dzięki specjalnym uprawnieniom nadanym przez Watykan miał także wpływ na wybór biskupów i innych ważnych duchownych w Polsce, co pozwalało mu współdecydować o kierunku rozwoju Kościoła w kraju.

- ▶ W swoich kazaniach, przemówieniach i publikacjach bardzo często poruszał temat godności człowieka oraz obrony praw człowieka, które w okresie PRL były wielokrotnie naruszane. Podkreślał, że każdy człowiek posiada wyjątkową wartość i zasługuje na szacunek bez względu na swoje poglądy czy życiowe wybory. Zwracał uwagę, że społeczeństwo nie powinno zatracać jednostki w tłumie, lecz dostrzegać jej indywidualność, potrzeby oraz prawa. Według niego człowiek powinien mieć możliwość samodzielnego wybierania własnej drogi życiowej.

Prymas Polski kardynał Stefan Wyszyński. Zdjęcie z 1976 roku. Narodowe Archiwum Cyfrowe.

6 stycznia 1978 roku podczas kazania w warszawskiej katedrze prymas Wyszyński przedstawił postulaty Episkopatu dotyczące funkcjonowania Kościoła w Polsce Ludowej. Domagał się nadania Kościołowi statusu instytucji publiczno-prawnej oraz możliwości prezentowania jego stanowiska w mediach. Podkreślał także rosnącą rolę świeckich w Kościele po II soborze watykańskim. Wyszyński apelował o większą wolność społeczną, przywrócenie stowarzyszeń i bractw kościelnych oraz rozwój niezależnej prasy i wydawnictw katolickich, które miały wspierać moralne wychowanie społeczeństwa.

- ▶ Ważnym elementem jego działalności była także obrona praw narodu polskiego. W swoich wystąpieniach często mówił o znaczeniu sumienia, uczciwej pracy, rodziny oraz troski o dziedzictwo narodowe. Uważał, że miłość do ojczyzny wyraża się nie tylko w słowach, ale przede wszystkim w codziennej odpowiedzialności za kraj i społeczeństwo. Podkreślał znaczenie pamięci historycznej i konieczność szacunku wobec przeszłych pokoleń, które budowały państwo i walczyły o jego wolność. Według niego wspólna troska o dobro narodu budowała poczucie jedności i odpowiedzialności za Ojczyznę.
- ▶ Istotnym tematem jego działalności była również obrona chrześcijańskich wartości w Europie oraz ochrona praw Kościoła. W swoich zagranicznych wystąpieniach ostrzegał przed zagrożeniami wynikającymi z konfliktów zbrojnych, kryzysu moralnego oraz działań polityków i przemysłowców nastawionych na rozwój przemysłu wojennego. Uważał, że Europa powinna ponownie stać się miejscem pokoju, opartym na wartościach chrześcijańskich i poszanowaniu godności człowieka. Krytykował także zjawiska prowadzące do demoralizacji społeczeństw i zaniku odpowiedzialności za drugiego człowieka.

Proces beatyfikacyjny

- ▶ Z inicjatywy następcy i wieloletniego sekretarza prymasa, kardynała Józefa Glempa, w 1988 roku rozpoczęto starania o wyniesienie kardynała Stefana Wyszyńskiego na ołtarze. Pozytywną opinię w sprawie rozpoczęcia procesu beatyfikacyjnego wydała Konferencja Episkopatu Polski podczas obrad na Jasnej Górze. Wkrótce mianowano także osoby odpowiedzialne za prowadzenie procesu, między innymi postulatora i wicepostulatora. W 1989 roku Stolica Apostolska wyraziła zgodę na rozpoczęcie postępowania beatyfikacyjnego.
- ▶ W maju 1989 roku kardynał Glemp powołał specjalny trybunał beatyfikacyjny, którego zadaniem było prowadzenie procesu na szczeblu diecezjalnym. Kilka dni później, w archikatedrze św. Jana Chrzciciela w Warszawie, oficjalnie rozpoczęto proces beatyfikacyjny. Od tego momentu Stefanowi Wyszyńskiemu przysługiwał tytuł Sługi Bożego. Równolegle rozpoczęto także proces rogatoryjny w archidiecezji gnieźnieńskiej, gdzie powołano osobny trybunał odpowiedzialny za zbieranie świadectw i dokumentów. Podobne działania prowadzono również w archidiecezji paryskiej.

Kardynał Stefan Wyszyński w stroju liturgicznym. Lata 70. XX w. (fot. z zasobu IPN: IPNBU-7-2-10-1)

- ▶ W kolejnych latach kontynuowano gromadzenie materiałów historycznych oraz świadectw dotyczących życia i działalności prymasa. W 1993 roku powołano komisję historyczną, której zadaniem było opracowanie dokumentacji potrzebnej do procesu beatyfikacyjnego. Diecezjalny etap procesu zakończył się 6 lutego 2001 roku w archikatedrze warszawskiej. W trakcie postępowania odbyło się aż 289 sesji, podczas których przesłuchano 59 świadków. Następnie cała dokumentacja została przekazana do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych w Watykanie, która potwierdziła ważność procesu.
- ▶ W następnych latach zmieniali się postulatorzy generalni odpowiedzialni za prowadzenie sprawy beatyfikacyjnej. Jednocześnie badano również domniemany cud za wstawiennictwem kardynała Wyszyńskiego. W latach 2012-2013 w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej przeprowadzono proces dotyczący uzdrowienia zakonnicy ze Szczecina, u której wcześniej wykryto nowotwór tarczycy.

- ▶ W 2015 roku do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych przekazano tzw. „positio”, czyli szczegółowe opracowanie dotyczące życia, działalności i cnót Stefana Wyszyńskiego. Rok później komisja teologiczna w Rzymie jednogłośnie uznała heroiczną jego cnót, a następnie potwierdzili to kardynałowie i biskupi Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. W grudniu 2017 roku papież Franciszek podpisał dekret o heroicznosci cnót, dzięki czemu Wyszyński otrzymał tytuł Czcigodnego Sługi Bożego.
- ▶ Kolejnym etapem było uznanie cudu przypisywanego jego wstawiennictwu. W 2018 roku konsylium lekarskie zatwierdziło cudowne uzdrowienie chorej na raka tarczycy zakonnicy, a rok później papież Franciszek oficjalnie zatwierdził ten cud. Otworzyło to drogę do beatyfikacji kardynała Wyszyńskiego.
- ▶ Początkowo uroczystość beatyfikacyjna miała odbyć się 7 czerwca 2020 roku na placu Piłsudskiego w Warszawie, jednak została przełożona z powodu pandemii COVID-19. Ostatecznie beatyfikacja odbyła się 12 września 2021 roku w Świątyni Opatrzności Bożej w Warszawie. Razem z kardynałem Wyszyńskim beatyfikowano również siostrę Różę Czacką. Uroczystościom przewodniczył kardynał Marcello Semeraro jako przedstawiciel papieża Franciszka. Na tę okazję przygotowano specjalny hymn oraz relikwiarz zawierający rękopis aktu oddania się Matce Bożej i wizerunek Matki Boskiej Częstochowskiej.

Dzień obchodów i patron

- ▶ jego wspomnienie liturgiczne przypada na 28 maja (dies natalis). 27 września 2021 roku został ustanowiony patronem kaplicy w Archidiecezjalnym Domu Księży Seniorów w Gnieźnie. Od 28 maja 2022 roku jest patronem miejscowości Legionowo. Od 21 maja 2023 roku pełni rolę patrona miasta Świdnik. Jego kaplica znajduje się również w Sanktuarium św. Józefa we Włocławku.
- ▶ W grudniu 2021 roku Konferencja Episkopatu Polski ogłosiła, że Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów postanowiła, aby dzień jego liturgicznego wspomnienia był obchodzony jako wspomnienie dowolne we wszystkich diecezjach w Polsce.
- ▶ 28 maja 2022 roku relikwie tego świętego zostały przeniesione do kaplicy Matki Bożej na Jasnej Górze. Relikwiarz, w formie kardynalskiego herbu, zawiera materiał z elementami jego krwi, zabezpieczony w szklanej płycie mikroskopowej.
- ▶ Ks. kard. Stefan Wyszyński jest patronem Liceum Ogólnokształcącego w Staszowie.

Cytaty Prymasa Wyszyńskiego

- ▶ „Czas to miłość! (...) Całe nasze życie tyle jest warte, ile jest w nim miłości.”
- ▶ „Człowiek jest odpowiedzialny nie tylko za uczucia, które ma dla innych, ale i za te, które w innych budzi.”

Pomnik kardynała Stefana Wyszyńskiego na Jasnej Górze w Częstochowie

Prymas Tysiąclecia

Jakie kluczowe wydarzenia religijne zorganizował Prymas Wyszyński?

Prymas Wyszyński

zorganizował jubileusz Milenium Chrztu Polski. Ponadto, zapoczątkował Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego oraz Wielką Nowennę Tysiąclecia.

Dlaczego Stefan Wyszyński nosi tytuł Prymasa Tysiąclecia?

Stefan Wyszyński jest określany jako Prymas Tysiąclecia z uwagi na jego znaczący wkład w działalność Kościoła oraz dla polskiego narodu. Pracował w istotnym momencie w historii.

Kardynał Stefan Wyszyński w stroju liturgicznym. Lata 70. XX w. (fot. z zasobu IPN: IPNBU-7-2-10-1)

Źródła

Wikipedia, *Stefan Wyszyński*, dostęp: 01.05.2026,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszyński#Związki_z_Karolem_Wojtyłą

[6 stycznia 1978 r. Kazanie prymasa Wyszyńskiego - Historia w INTERIA.PL](#), dostęp: 01.05.2026.

[Stefan Wyszyński: Życie, postęga i dziedzictwo Prymasa Tysiąclecia | Ciekawostki.com.pl](#), dostęp: 29.04.2026.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stefan_Wyszy%C5%84ski

https://pl.wikipedia.org/wiki/Jasnog%C3%B3rskie_%C5%9Aluby_Narodu_Polskiego

<https://stacja7.pl/wp-content/uploads/2019/10/prymas-wyszynski-matka-boza-jasnogorska-768x431.jpg.webp>

<https://www.ekai.pl/wp-content/uploads/2021/05/ekai-24.jpg>

<https://api.pr24.pl/thumbnails?url=https%3A%2F%2Fstatic.prsa.pl%2Fimages%2Fae351b96-3dd0-4c21-ab4f-984bc48a8c6c.file&bucket=pr2&w=1920&q=75&fit=contain>

<https://przystanekhistoria.pl/dokumenty/zalaczniki/166/166-144913.png>

https://static.deon.pl/storage/image/core_files/2021/5/27/daf7b9efdc4c2a822dcf769fc98c74d5/jpg/deon/articles-thumb-xlarge-breakpoint-default/czaczkowska-jasnogorskie-sluby-narodu-polskiego-mialy-decydujace-znaczenie-dla-zachowania-wiary.jpg

<https://przystanekhistoria.pl/dokumenty/zalaczniki/166/166-146953.png>

https://bialykruk.pl/files/texts/img_2/6647_prymas-kard.-wyszynski-podczas-internowania--kopia.png

[Daniel Gucewicz: Pierwsza próba sił w Gdańsku. Obchody Milenium Chrztu Polski nad Motławą - Historia z IPN Instytut Pamięci Narodowej](#)

Prezentację przygotowała Komisja Konkursowa- uczniowie klasy IIIb:
Mateusz Bandziarowski, Zuzanna Cecot, Lena Siwonia.

Opiekun projektu, nadzór merytoryczny: Pan Mariusz Brudek.